

Emlékeztető
a 2008. május 28-án megtartott
második regionális szakmai műhelyről

- Helyszín:** „Tégy az emberért!” Információs és Továbbképzési Központ (1082 Budapest, Szentkirályi u. 22-24.)
- Előadó:** Györi Péter (BMSZKI, szakmai igazgató-helyettes)
- Moderátor:** Breitner Péter (Összefogás Közalapítvány, regionális koordinátor)
- Téma:** A magyarországi hajléktalanügy lehetséges fejlesztési irányai, Nemzeti Hajléktalanügyi Stratégia

A FogLak Projekt második regionális műhelyén 45 fő vett részt, akik 32 intézményt képviseltek. A közös beszélgetésen Györi Péter beszélt a lehetséges fejlesztési irányokról, majd a kérdések következtek.

Az alábbiakban a műhely összefoglalója olvasható.

Györi Péter: A magyarországi hajléktalanügy lehetséges fejlesztési irányai, Nemzeti Hajléktalanügyi Stratégia

Nekem az volt a feladatom, hogy ismertessem azt a dokumentumot, aminek a címe: Merre tovább? Egy nemzeti hajléktalanügyi stratégia lehetséges keretei. Szerintem nagyon jó lenne, ha valamilyen közös gondolkodás, kommunikáció történne a műhelyen.

Kezdem azzal, ami nem megy ki a fejemből, hogy tulajdonképpen itt egy **nagy összeesküvés** történik, aminek különböző szereplői és menetei vannak és ennek egy része ez a dokumentum. Ezzel függ össze az 5.3.2 és az 5.3.3-as projekt.

Nevesíteném is ezt: ennek a tárgya egyesek számára lehet, hogy az lesz, hogy átmentsék egy nehéz perióduson a szolgáltatásaikat, túléljenek egy nehéz időszakot. Mások számára valószínűleg az lesz, hogy megpróbáljuk átalakítani, máshova pozícionálni az egész hajléktalan-ellátást, ami kialakult az elmúlt 15 évben. Ez nem lesz számotokra ismeretlen, mert azért érezhető, értelmezhető a magyarországi hajléktalan-ellátásnak a 15 éves alappozíciója; egyfajta defenzív, vagy más szóval tűzoltó típusú ellátás. Bizonyos okok miatt úgy tűnik, hogy a **tűzoltó megoldásoknál való leragadás** nagyon sokaknak rossz. Nemcsak az ügyfeleket, hanem a hajléktalan-ellátásban dolgozókat is felemészti, felmorzsolja. Kiégnék a dolgozók, hiszen nagyon kevés sikerélményt, perspektívát tud nyújtani.

Úgy tűnik, hogy az elmúlt időszakban a **külső elvárások** is nagyon megváltozni látszanak. A „megrendelők” oldaláról is más elvárások érkeznek, ami rendkívül érdekes. Ez nem olyan könnyű, hiszen nagyon sok változtatást igényel.

A **magyar kormányok** az elmúlt 15-20 évben rendszeresen foglalkoztak a hajléktalanüggyel: napirendre tűztek hajléktalan-ellátással kapcsolatos előterjesztéseket, bizonyos pénzeket jutattak az intézményeknek, intézkedések történtek, döntések születtek. Nagyjából erre került sor 2006-2007 fordulóján is, tulajdonképpen a szokásos módon sikerült elérni, hogy a kormány elé menjen egy **hajléktalanügyi előterjesztés**. Néha bepánikolnak a kormányok, pl. amikor jön a tél, hihetetlen előregondolkodó módon, a téli botrányok megelőzése érdekében napirendre tűzik. Ebben a fordulóban sikerült becsempészni azt, hogy legyen egy olyan kormányhatározat, ami arról szól, hogy készüljön egy nemzeti hajléktalanügyi stratégia. Mert ilyen még nem volt az elmúlt 1,5 évtizedben.

2006-2007. fordulóján még egészen más volt a kormányzat pozíciója és még talán a motivációja is, esetleg jobban hitt abban, hogy bizonyos ágazatokat tekintve változtatások fognak lezajlani, az egyéb szociális ellátó rendszerek szabályozását és finanszírozását megváltoztatják. Ilyen közegben lehetett mihez kapcsolódni, hogyha megváltozik a szociális ellátó rendszer (a helyi, alap- és szakszolgáltatókra gondolok, tehát nem a társadalombiztosítási rendszerre), akkor talán nem is ártana, hogy **a hajléktalan-ellátó rendszer** is valamilyen irányba **változzon**. Ez bekerült egy kormányhatározat-csomagba, ami egy idő után lelépcsőzött a kormány bürokráciáján, és a kormányhatározat végrehajtása jegyében többen azt a feladatot kaptuk, hogy el kell készíteni ennek a stratégiának a kereteit. Ez készült el tavaly.

Mi, akik ezt elkészítettük, alapvetően egy decens, stabil környezetet feltételeztünk. Amilyen irányban elkezdtük pozicionálni a hajléktalan-ellátást, arról most három dolgot mondanék, ez **három fejezetben** nyilvánul meg.

Az **egyik** az, hogy az egész anyag **központjába a lakhatás** kérdését helyezzük. Ez lehet, hogy valakinek triviális, de más meg mondhatja azt, hogy helyezhettük volna pl. az addiktológiai vonalat a középpontba. Ez támadható. Ezt azért is mondom, mert lehet, hogy ma én másképp csinálnám, tehát ez egyben hiányosság. Az első, amire gondoltunk, hogy milyen prevenciós vagy kimeneti lehetőségek azok – természetesen a hajléktalan emberek esetében –, amiket le tudunk tenni az asztalra? A stratégiai javaslat operatív dolgokat fogalmaz meg. Egyrészt fel akartunk mutatni néhány javaslatot arra vonatkozóan, hogy milyen területeken és mit kellene lépni, hogy minél kevesebb ember kerüljön hajléktalan helyzetbe.

A **második** rész a **hajléktalanellátó rendszer finanszírozásával és szabályozásával** foglalkozik. Oly módon próbál a hajléktalanellátó rendszerben egy merőben új modellt javasolni – legalábbis Magyarországon újat –, amely akkor, amikor készült az anyag, úgy tűnt, hogy kompatibilis lesz, tehát összepasszol egyéb szociális szolgáltatások megváltozó finanszírozási rendszerével.

A megrendelő minisztériumot Vecsei Miklós képviselte és folyamatos vitáink voltak a miniszteri biztos úrral, mert ő szerette volna, ha teljesen különállóan megharcoljuk, hogy a hajléktalan-ellátás önálló szabályozási és finanszírozási formájú legyen. Tehát egy külön törvényt harcoljunk ki a hajléktalan-ellátásra. Nem tudom megítélni, nem vagyok olyan okos, hogy ez jó vagy rossz, vagy jobb lett volna vagy sem. Ő úgy gondolta, hogy lassabbak az általános mozgások és ezzel gyorsabban előre lehet haladni a hajléktalan-ellátással.

És végül a **harmadik** rész elsősorban sok más mellett a „Nyitás az utcára” programnak bizonyos elemeit használja fel. Bizonyos értelemben ez huncutság, mert mi köze a kormánynak egy „Nyitás az utcára”- típusú mozgásfolyamathoz. Ez a **belső átalakulását** jelenti nagyon sok intézménynek, nem a külsőt. A meglévő, működő intézményeink szabályainak, céljainak, karakterének, működési módjának az átalakítását jelenti. Ha úgy tetszik, belügy. Mármint hajléktalan-ellátók belügye. Csak az volt érzékelhető, hogy a „megrendelői” oldalról sokszor inkább kíváncsiak arra, hogy választ kapjanak arra a problémára, hogy nagyon sok ember az utcán alszik. És akkor ezzel mit tud kezdeni a hajléktalan-ellátás. Másfelől nem tudják eltitkolni, hogy létezik az országban a hajléktalanság, hogy vannak hajléktalanok. Ezt nem tudják összerakni. Itt az ellátás, ott meg az emberek az utcán. Valamit ezzel kapcsolatban gondoltunk, hogy a megrendelők számára mutatni kell, hogy erre a primer, látványos problémára van-e valami perspektíva.

Erről az utóbbi fejezetről lenne most főleg szó, de egy kicsit visszatérek az első két fejezetre. **Mit csinál a rendszer az utcán élőkkel?** Ez nagyon érdekli a döntéshozókat. Sokkal kevésbé érdekli őket az, hogy milyen nagyobb lakhatási konstrukciókat, preventív és

kivezető utakat vázolunk föl. Egyrészt, mert ahhoz még sokkal nehezebb döntéseket kellene meghozni, ezek lehet, hogy esetleg drágábbak is, nem tudom. Sokkal babrásabb, struktúrákat is érinthet, nem akciószerű hozzányúlást.

Még mielőtt belevágnék a részletekbe, elmondom a kronológiát. Az aktuális **magyar kormány még nem tárgyalta** ezt az anyagot. Nem tudjuk, hogy mikor tárgyalja és melyik kormány. Ott van náluk, és amikor ez bejutott, akkor történtek (2007 nyarán) az akcióterv-összeállítások, amik elég érdekesen zajlottak. És akkor azt gondolták, hogy ezt be lehet tenni egy akciótervbe.

A Hajléktalanokért Közalapítvány (HKA) és az Összefogás a Budapesti Lakástalanokért és Hajléktalan Emberekért Közalapítvány (ÖKA) be tudott tenni a két közalapítvány által támogatott lakhatási programokról eredménybeszámolókat. Közben voltak foglalkoztatási részprogramok is, ezeket és a mozgásfolyamatot is be tudtuk rakni. Így született meg az 5.3.2 és az 5.3.3 is. Tulajdonképpen párhuzamos mozgásokat indítanak el és azt mondják, hogy adnak majd egy halom pénzt, folytassátok a foglalkoztatási és lakhatási programjaitokat, mint ez a Támop projekt. És akkor a magyar kormánynak is könnyebb, mert az EU finanszírozza. Próbáljatok meg az elkövetkező években ennek a stratégiának bizonyos részeit megcsinálni. Hogy az embereket támogatott lakhatásba rakjátok, hogy foglalkoztatásukat segítsétek.

Ehhez képest, tehát az 5.3.3-hoz képest ez a stratégiai anyag egyszerűen elhelyezhető, hiszen az a funkciója, hogy megpróbálja tényleges rendszerbe állítani azokat az elemeket, amik az 5.3.3 során projektszinten gyakorolva lesznek.

Nemcsak erről szól egyébként a hajléktalanügyi stratégia, ennél többről. De arról van szó, hogy vagyok az 5.3.3. projekt során hajléktalan-ellátó. Egyfelől lakhatási támogatást nyújtok olyan embereknek, akik nem tudják kifizetni a saját lakhatásukat, és ráadásul szociális munkást is tesznek hozzá, ezt az egészet megszervezik és ezzel párhuzamosan eme emberkéket megpróbálják szintén támogatásokkal valamilyen foglalkoztatásba elhelyezni. Ez logikusnak logikus, megvalósítani picit nehezebb. Az biztos, hogy ez a projekt le fog zárulni. Ami ennek a stratégiai anyagnak a funkciója, az az, hogy miközben folyik a Támop 5.3.2 és 5.3.3, de legkésőbb, mire véget ér az 5.3.3, addigra az **alapjogszabályok és alapfinanszírozás** is úgy **módosuljon**, hogy ezeket a mozgásokat alából tudja csinálni a hajléktalan-ellátás. Azok a finanszírozási formák létrejöjjenek, amelyeket eszközként használva, addigra begyakorolt eszközként használva remélhetőleg sokkal egyszerűbb elszámolással, de maga a lehetőség létrejöjjön, beépüljön az alaprendszerbe. Mivel a stratégiát azóta sem tárgyalták, annyit sikerült elérni, hogy legalább projektszinten adnak rá pénzt.

Ennyiben azért ezek a történetek meglehetősen kiegészítik egymást. És nem árt, ha ezek egymással kapcsolatban is lesznek, hiszen úgy tudnak előrehaladni a dolgok, hogy ahogy eddig is a kormányzat orra alá dörgölt anyagokban nem ártott, ha oda tudunk tenni saját gyakorlatokat, tapasztalatokat, modelleket, megoldási módokat, hogy azért kicsit azt is meg tudjuk mutatni, hogy az ő logikájuk szerint milyen eredményekkel jár. Ez valószínűleg nagyon fontos történet lesz a jövőben is, hogy akár a Támop előkészítési, akár a megvalósítási szakaszból, amit csak lehet, be is tudjuk gyúrni stratégiai anyagokba.

Az első, amit kiemelnék, a **lakhatási környezet**. Vannak bizonyos panelmondatok. Pl.: nincsen elég bérlakás, szociális bérlakás, és ez milyen rossz. Egyrészt ez igaz. Magyarországon úgy alakult, hogy sikerült az utolsó helyre verekedni magunkat az EU-ban abban a tekintetben, hogy mennyi nálunk az önkormányzati bérlakás (a magyar lakásállomány

7 %-a). Ezzel a legalján vagyunk a listának. Piaccgazdaságokban, akik régebbi EU tagok, ott 20-30 % az országos átlag.

Magyarországon **nincs lakáshiány** abban az értelemben, hogy általában és szerencsére a nagyobb településeken ne lehetne vásárolni, hozzájutni vagy bérelni lakást. Lehet. Vannak üres lakások, az elmúlt években dinamikusán épültek. Ezek következtében a lakásviszonyok nagyon furcsán alakultak az elmúlt időszakban. Radikálisan javultak a lakásviszonyok. Az alapsűrűség, a lakások komfortfokozata jobb lett. Ebbe pl. a népességcsökkenés is belejátszik, de még emellett is épül sok lakás. A lakások száma nem csökkent, sőt növekedett is az elmúlt néhány évben, nem is kis mértékben. Az őszödi beszédig legalábbis, azóta csökken. Még mindig épül sok lakás, volt egy nagy lakásépítési boom is, ez nemcsak Budapesten. Az emberek jelentősen jobban laknak általában, sokkal komfortosabb lakásban. De még így is van **1,5 millió ember**, akik rendkívül zsúfolt, **elfogadhatatlan körülmények között laknak**. Ez a 1,5 millió 15-20 évvel ezelőtt 3 millió volt. Sokkal többen voltak, a sokak által imádott szocializmusban pedig még többen.

Mik a problémák? Hiányzik a **fizetőképesség**. Nagyon sok csoport számára – a hajléktalanoknál sokkal szélesebb csoport számára – akik két értelemben is fizetőképtelenek. Az egyik a **lakáshoz jutás** – sokan nem tudnak saját erőből, vagy akár hitelfelvétellel lakáshoz jutni. A másik oldal ugyanakkor az, hogy szerencsére vannak lakások, amikhez hozzá lehet jutni, hiszen nagyon sok kiadó/eladó lakás van Magyarországon. A másik fizetőképességi probléma a **fenntarthatóság**. Jó, hozzájutok egy lakáshoz, felveszek egy hitelt, de nem tudom törleszteni, vagy nem tudom a lakbért, a rezsit kifizetni. És a harmadik, amikor magán tulajdonú bérlakásban lakom, bérbe veszem, de nem tudom kifizetni a költségeit. Az egyik mindenképpen új és tömeges jelenség, mert ilyen a rendszerváltás előtt nem volt, ezek a fajta fizetőképességi problémák.

Másik nagy probléma, ami körvonalazódott az elmúlt időszakban és érint minket: a **lakhatás biztonságának** az alakulása. Ez nagyon új dolog, ebbe állandóan beleütközünk a hajléktalan-ellátásban. Az egyik jelenség, hogy sokan beszorulnak a családba. Családtagként laknak, mikor már felnőnek (felnőtt gyerekes háztartások összeszorulnak a szülő háztartásokkal). Ez nem feltétlenül jelent laksűrűségben kriminális helyzetet. Azonban ezek rendkívül bizonytalan, veszélyeztetett helyzetek a lakhatás biztonsága szempontjából. Innen nagyon gyorsan, nagyon sokszor csak úgy ki lehet kerülni. Mindenki nagyon jól tudja, hogy 18 éves kora után senkinek nincs jogosultsága, hogy bent maradjon a szülői lakásban.

Nagyon megnőtt a szívességi jogviszonyban, jogcímen lakók száma, illetve a nem is jogcímen, hanem baráti, haveri, alkalmi együttélések száma. A klasszikus albérlők száma viszont jelentősen lecsökkent (főbérlő – albérlő: együtt laknak). Míg tehát a szobát kiadók száma csökkent, a teljes lakást kiadók száma viszont növekedett. Én lakásbérletnek tekintem azokat, akik a lakhatási programban benne vannak, tehát a teljes lakást kibérelünk, az egy sima magánbérlet, nem albérlés. Kiment a divatból. A teljes lakást kiadók száma látványosan növekedett. A magánbérletnek csak az a baja Magyarországon, hogy nagyon sok esetben rettentően bizonytalan lakhatási módot jelent. Az úgy van – illetve nincs – szabályozva hazánkban rengeteg összetevő miatt, hogy a magánbérletben lakók helyzetét nagyon bizonytalanná teszi. Egy magánbérlet nem definitíve kellene, hogy bizonytalanságot jelentsen. Bizonyos országokban a népesség jelentős része magánbérletben lakik. Léteznek olyan szabályozások, amikor ez nem jelent teljes létbizonytalanságot.

A második világháború előtt Magyarországon fél lakossága magán tulajdonú magánbérleményekben lakott. Egyet kihagytam, ami nagyon fontos: a jogcím nélküliek, aminek a tömegesedése egy teljesen új jelenség.

Mindezek ma mintegy **500 ezer embert** tesznek ki a statisztikai nyilvántartások szerint, ami nagyon sok.

A lakhatási csomagból **egy elemet kiemelnék**, ami pont a jogcím nélküliekre vonatkozik. Megpróbáltunk egy újfajta támogatott lakhatási (jogi és finanszírozási) formára javaslatot tenni, aminek a nevét folyamatosan elfelejtjük, úgy hívják, hogy **szociális lakásotthon**. Olyan formáról van szó, amit pont a jogcím nélküliek kapcsán lehet a legjobban levezetni. Mint említettem, nagyon sok család él ma olyan helyzetben, akik egyébként még tegnapelőtt önkormányzati tulajdonú lakás bérlői voltak, csak aztán nem fizették a lakbért, felmondtak, és jogcím nélkülivé váltak. Ilyenkor következne a végrehajtás, a kilakoltatás, de ezekre nem mindig kerítenek sort az illetékesek. Több ok miatt is: drágák, másrészt tömegesen, tehát ezres nagyságrendben kicsit nehéz kilakoltatni családokat. Demonstratíván mindig nem árt, de olyankor – nagyon helyesen – a híre nagyobb, mint a lángja.

Ebből adódik, hogy több ezer család be van ragadva (Budapest – kerületenként ezres nagyságrendekben vannak beragadva családok, más vidéki városokban, pl. Miskolc, Ózd, Salgótarján, van, ahol az önkormányzati lakások 50, máshol 80 %-a jogcím nélkül lakik. Öt éve, tíz éve még csak hátralékos volt a társaságnak a nagy része, most már jogcím nélküli.). Ezek a családok teljes rettegésben élnek, mert bármikor jöhetnek és kilakoltathatják őket. Másik pikantériája a helyzetnek, hogy ettől még fizetni kell, sőt nemcsak lakbért kell fizetni, hanem az ún. lakáshasználati díjat, ami havonta 2-3-5-szöröse a lakbérnek. Ezt fizetni kell attól még a lakónak, hogy nincs már lakásbérleti szerződése, és így az adósság tovább nő. Tehát nemcsak szociális szempontból, hanem tulajdonképpen vagyonekezelési szempontból is azt kell mondanom, hogy ez egy nagyon rossz helyzet, mert ha nem tudom mindegyiket kilakoltatni, akkor ott lakik a lakásomban és ott ugye ráverem ezeket a tartozásokat, de abból az életben nem látok semmit.

Erre azt a javaslatot próbáltuk tenni, hogy próbáljunk kitalálni egy olyan jogviszonyt, hogy próbáljunk egyszerre gondolkozni és a kettőt összevonni: **hajléktalan-ellátási jogszabályok** és **lakásügyi jogszabályok**. Ez két teljesen különálló rendszer Magyarországon. Próbáljunk egy olyan jogviszonyt kialakítani, ahol tulajdonképpen **intézményi jogviszonyt létesítenénk** ezekkel a jogcím nélküli emberekkel. Ez egy nagyon érdekes jogviszony, van eleje és vége, szabályozása. A javaslatban azt mondjuk, hogy x intézményekkel (szociális szolgáltató vagy akár pl. hajléktalan-ellátó) együtt kelljen működni a lakónak. Hogy mit kell vele csinálni, mint együttműködés? Ezek is már részben működnek (adósságkezelés – aktív korúak rendszeres szociális segélye). És harmadikként nyilván valamilyen lakhatási támogatást is kell adni. Egy ilyen jogi formát be lehetne vezetni. (pl. egyszer-kétszer 12 hónapos támogatás, ami akár csökkenő mértékű is lehet). Hogy ezt most lakásfenntartási támogatásnak vagy lakbértámogatásnak, vagy intézményi térítési díjnak mondjuk, az mindegy. Valamennyi támogatásra nyilván szükség van.

Aki részt vett az elmúlt években az ÖKA támogatott lakhatási programjában, annak sok ismerős dolog felsejlik. A 12 hónapos utógondozás, a csökkenő mértékű támogatás, stb. Azt mondjuk, hogy egy ilyen jogi formulát minden különösebb dolog nélkül be lehetne vezetni, másrészt, ha eljártsszuk az együttműködős formát és együtt tudunk működni és valamire tudunk jutni, akkor kapja vissza az albérletét. Arra megy ki a játék, hogy ugyanabban a lakásban, ahol lakott egyrészt egy vagy két éven keresztül biztonságban maradhat, másrészt bizonyos technikákkal nagyon sokan visszavezethetők abba a helyzetbe, hogy velük újra meg lehessen kötni a lakásbérleti szerződést és bent maradjanak a lakásban.

Még azzal együtt is, hogy persze a történet itt nem áll meg. Mit jelent az, hogy csökkenő mértékű támogatás ma egy lakhatási projekten belül? Ha valakit így

visszavarázsolunk, ha utána alacsony jövedelme marad, akkor még továbbra is jogosult lenne valami nem speciális, hanem standard/normál támogatást is kaphatna (egyébként ma is vannak ilyen jogosultságok, pl. lakásfenntartási támogatásban ma 300 család részesül, ami már egy mérhető, létező, nem is nagyon kicsi rendszer).

A jogcím nélküli példát nem véletlenül mondtam el, mert bizonyos döntéshozók számára ez egy nagyon fontos felvezető példa lehet, hiszen döntéshozói körben is nagyon sokan meg vannak ezzel lőve. Nagyon sok polgármester retteg ettől, nem tudnak egyről a kettőre jutni egymással. Az egy másik kérdés, hogyha ennek a logikáját valaki végig tudja gondolni, akkor teljesen nyilvánvaló, hogy más helyzetben lévő embereknél is ez prevencióként alkalmazható. Gondoljunk pl. fogyatékosok, pszichiátriai betegek és bizonyos nagyon speciális helyzetben lévő emberekre, ahol olyan szinten nem tudják fenntartani a lakásukat, hogy bizonyos helyzetekben inkább egy intézményi jogviszony lenne indokolt – szociális munkással együttműködve, de nem feltétlenül egy intézményben. A másik oldal pedig, hogy ez a konstrukció közel van ahhoz, amit működtetünk is. Ha sikerül valakinek olyan kiléptető lakást csinálni a hajléktalan-ellátó rendszerben, hogy az intézmény normatívát tud behívni, akkor tulajdonképpen az intézményi jogviszonyban laktatunk embereket. Tehát ezek a köztes formák nem ismeretlenek számunkra. Legfeljebb nem gondoljuk azt, hogy ezt sokszorozni is milyen érdekes lenne. A mi saját intézményünkben való kiléptetésnek, elterelésnek is lehetősége ez.

Kiegészítésként még néhány dolgot mondanék.

Az egyik olyan nyomás, ami elől nem tudunk kitérni: **projektként finanszíroznak**. Szerintem bizonyos elemek később is fenn fognak maradni úgy, hogy projektként fogják finanszírozni. Én azt gondolom, hogy a Támop egy tréning is. Felkészülés. Aki nem vesz részt ilyen projekteken, az 3-4 év múlva el fog maradni. Annak ellenére, hogy nagyon nehéz ezeket lebonyolítani. A Támop egy terep, ahol meg tudjuk mutatni, hogy milyen sok szociális munka kell.

A másik, amit kiegészítésként mondanék: a hajléktalan-ellátó rendszer **reflektál** az utcán élő hajléktalan emberek problémáira. Ez egy nagy feszültség: nem vezényelhetik ki az utcásokat a rendőrök helyett. Minek finanszírozzanak minket, ha közben utcán vannak emberek? Feszültségekkel is terhes ellátás pl. alkoholt fogyasztó emberek beengedése az utcáról. A másik elvárás ugyanakkor az, hogy akik hozzánk kerülnek, az elsődleges munkaerőpiacra integráljuk vissza. Ez két, egymásnak ellentmondó/feszülő elvárásrendszer.

Fontos még az **információs rendszer átalakulása**: eddig és ezután is nagy pénzeket fogunk rá költeni. Ezt nem fogjuk tudni megkerülni, nem fogunk tudni kimaradni belőle, létre kell hoznunk ún. ügyfél-nyilvántartási programot a foglalkoztatásban.

Egy másik probléma, amiért még harcolnunk kell: **hardverekkel felszerelni a hajléktalan-ellátást**. Ugyanis szoftvereket kell használni, csak nincs olyan gép, ami bírja. Ezt szeretnénk bevinni a 2-es akciótervbe, különben lélegezni sem fogunk tudni.

Elhangzott kérdések és válaszok:

Előadással kapcsolatos kérdések:

Kérdés: 2004-ben volt ilyenről szó, hogy aki kiadja a lakást, adókedvezményben részesül, ha hajléktalannak adja ki. Ez egy nagyon felkapott téma volt. Min bukott ez meg? Nem lehetne ezt elővenni? A másik ötlet a gazdaság fehérítése: emberek adóznának, kedvezményt kapnának rá, ha a mi programunkban résztvevő embert alkalmaznák...

Válasz, Gy. P.: Azon bukott meg, hogy kidolgozatlan ötlet volt. Ilyeneket lehet csinálni, csak azt végig kell gondolni, hogy az még talán nehezebb definíciós problémákat rejt, mint az, hogy adókedvezmény nyújtsunk azoknak a munkáltatóknak, aki cigányokat foglalkoztat. De ki a cigány ember? Ki a hajléktalan ember?

Kérdő: Hát, aki a mi ajánlásunkkal érkezik.

Válasz, Gy.P.: Ja. Na most az már majdnem projekt. Tehát az már nem egy rendszer. Az egy gond, de ezt fogjuk még magunkkal vinni egy ideig, úgy tűnik, tehát mondjuk a Támopban. Stratégiailag kicsit nehezebb ezt a problémát vinni. Mert ez a „mi emberünk” – ez egy nagyon érdekes definíció egyébként – ez a „mi emberünk és ezért kapjon kedvezményt az a valaki, ezt projekt szinten tudjuk működtetni. De ki a „mi emberünk”? Aki hat hónapig szállón lakik, vagy nappali melegedőnket látogatja? Ezek ilyen játékos dolgok, meg tudjuk csinálni ÖKA szinten, de országos szabályozás szinten nem működik. Végig kellene futtatni nagyon sok rossz helyzetben lévő embert a szállónkon mondjuk 6 hónapig annak érdekében, hogy amikor ő kikerül egy magán tulajdonú bérlakásba, akkor ott a tulajdonos adókedvezményt kapjon. Adókedvezményt egy Támop-os projekt-résztvevő számára nem lehet kérni, ilyet nem lehet beleírni a törvénybe. Ide csak valami tágabbat lehet beleírni, mondjuk, aki a hajléktalanoknak lakást kiad, az részesüljön adókedvezményben. Egyébként meg pozitív a válaszom: lehet ilyeneket csinálni. Elhatározás kérdése.

Azonban én jelen pillanatban nem tartom megfelelő harci irányynak. Sok adót akarnak csökkenteni, de mintha nem ezt akarnák. Nem hiszek abban, hogy a hajléktalan-lobby adókedvezmények ügyében túl sikeres harcokat tudna vívni az elkövetkező 1-2 évben. Foglalkoztatási-lakhatási területeken érdekes módon annál inkább. De valóban felmerülnek ilyenek. Tágabb keretekben jelen pillanatban is folyik egy gondolkodás, hogy azok számára, akik egyébként akár a törvény, akár a helyi rendelet szerint ún. szociális bérlakásra lennének jogosultak (ez általában a gyerekszámától, a jövedelemtől függ), ott lehet olyanokat eljátszani, hogy számukra ha valaki magántulajdonos kiadja a lakását, akkor az helyi adókedvezményben részesül. A hajléktalan a jelenlegi jogszabályok szerint így nem megfogható kategória.

Kérdés: Mondtad, hogy a lakhatás kapcsán valamin változtatnál. Ma hogy gondolod? Mi lenne az?

Válasz, Gy.P.: A hajléktalanság sok tényezős, sok dimenziós. Az egyik tényező a lakhatás. Amit mondanék, az, ha úgy tetszik, eretnokség: én azt gondolom, hogy mindenféle egyéb nyomorúság nagyobb sansszal megoldható, megelőzhető, ha valaki lakásban lakik. Hogy lakhasson valaki, az nem oldja meg az életét, de egy picit segíthet abban, hogy kezelje az egyéb kríziseit. Én vállaltam, hogy a lakhatást helyeztük a középpontba, és ezt meg is érveljük az anyagban. Erre mondja azt az amerikai szakirodalom, hogy ők – mert sok pénzük van – végeztek egy kormányzati kutatást, és képzeljük el, hogy a pszichiátriai betegek jobban érzik magukat lakásban, mint az utcán.

Lakhatási/foglalkoztatási területek – erre fektettünk nagy hangsúlyt. Háttérben maradt sok minden (pszichiátriai ellátás, függőségek). Nem elég sokszínű a jelentés, más eszközök megjelenítésének tekintetében. Elmondok egy sztorit: az ombudsmannál ültünk. Szabó Máté (állampolgári jogok országgyűlési biztosa) – egy outsider, aki szeretne segíteni. Különböző helyekről hívott meg embereket beszélgetéssorozatra. Tegyesztől, pártfogó szervezetektől, rendőrségtől, papságtól, bankárszövetségtől, pszichiátriai területekről. Fontos dolgokat mondtak a különböző területen dolgozók. Olyan dolgok jöttek elő, amivel sok problémát meg lehetne oldani. Voltak ezek közt könnyen megoldhatók is (pl. börtönből kijöttek iratpótlása: ez egy abszolút megoldható probléma, elkezdtünk erről beszélni a pártfogókkal).

Kérdés: Milyen tapasztalatok vannak? Saját munkatapasztalat?

Hozzászólás: A mostani struktúránk erkölcsileg/anyagilag visszalépésre szorul. A mostani struktúránk nem jó. Radikálisan megkérdőjeleződik.

Válasz, Gy.P.: Ez egy tűzoltó-mechanizmust kiszolgál. Ez valamire jó, csak megjelentek új igények. „Nyitás az utcára” program: eljuttatni utcán élőket átmeneti szállóra. Nem megoldhatatlan, de nem is egyszerű feladat.

Hozzászóló: Ugyanakkor forrás van, és kivezetéses/kilépéses cucban gondolkozunk, akkor ezt akkor lehet megcsinálni, ha valahonnan radikálisan forrásokat vonunk el, nem? Vannak-e olyan emberi/anyagi források, ami lehetővé teszik? Hogy tudunk enélkül erre ráállni?

Válasz, Gy.P.: Ha intézményfenntartóként kérdezel, a szálló fenntartásához valóban plusz kapacitást és átalakítást igényel. A szűken vett hajléktalan-ellátásra nincs befolyással. Nem feltétlenül kell hozzá plusz forrás. Ezeket a hajléktalan-ellátás munkatársai tudják csinálni. Munkaügyi Központos példa: valós példa. Ha a Munkaügyi Központ megrendel szociális munkást különböző feladatokra, akkor ilyenkor kifizetik a szociális munkást. A forrás maga az OFA (Országos Foglalkoztatási Alap).

Hozzászóló: Dózsa SZIK irodája, fapad - első befogadó. Ezekre lesz nagy igény, és ezért nem kell az emeleten az átmenetit bezárni.

Válasz, Gy.P.: Nem. Abszolút más a probléma. Úgy kell majd felvennünk embereket az utcáról, hogy azok intézményben fognak lakni. Egy jó részüket foglalkoztatási/lakhatási programokba nem tudjuk majd bevinni. Ezt ki fogja finanszírozni? Nekem ez a kérdés. Ez teljesen más problémátömeg. Lehet, hogy annak ára van, hogy ne az utcán legyenek ezek az emberek és lehet, hogy ezt el lehet kérni.

Tartalmi kérdés:

Kérdés: a jelenlegi jogszabályi környezetben lehet-e, hogy úgy pályázzunk, hogy egy szervezet egy önkormányzattal együttműködve létrehoz egy ilyen típusú intézményt?

Válasz, Gy. P.: Igen, lehet. Ami a bökkenő lehet, hogy abban nem feltétlenül reménykedjen valaki, hogy megkapja az állami normatívát. Ennek a lényegét meg lehet valósítani projekt és helyi szinten is. A gyakorlatban is léteznek ilyen kényszerből kitalált megoldások. Nem sok, tehát nem elég. Mi mást gondolunk erről. Azt, hogy abszolút be lehet rakni a szociális v. a lakástörvénybe szerintünk ezt. Nem is dőlne össze tőle, hanem könnyebb lenne az önkormányzatoknak és a szociális szervezeteknek is. Nagyon gyorsan meg tudnák valósítani ezeket, ha benne lenne a jogszabályban. És akkor nem kéne ehhez külön EU-s pályázat. Az állami gondozottak egy részét is kitagolták az elmúlt években ilyen lakóotthonokba. Tehát ott egy egész szabályrendszer rendelkezésre állt, egyébként intézményi

viszonyban vannak benne gyerekek vagy fiatalok lakásformációkban, ami nem ugyanaz, amit én most mondtam, de nagyon sok minden van jogszabályban és működik sok ember által gyakoroltan. A családok átmeneti otthonainak egy része is lakásban működik, intézményi jogviszonyban. Mi nem csak egy projekt keretén belül akarunk lakhatáshoz juttatni embereket, hanem kicsit megnyugtatóbban.

Érintettek körére vonatkozólag:

Kérdés: CSÁO-k beleférnek-e a Támop-os programba?

Válasz, Breitner Péter: Mi egy lobbist tudunk kifejteni az irányba, mi hajléktalanügynek gondoljuk a jogszabályok ellenére.

Válasz, Gy.P.: Szerintem ez menni fog, az ESZÁ-nak ez nem fog gondot okozni.

Az alábbi linken olvasható és letölthető a *Merre tovább? Egy nemzeti hajléktalanügyi stratégia lehetséges keretei* című dokumentum: **www.bmszki.hu/tanulmanyok**